

УДК 330.322:338.24(477)

Карпенко А.В.¹, Карпенко О.В.², Юртаєв Д.М.²

¹ д-р екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² асп. НУ «Запорізька політехніка»

ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Повномасштабне вторгнення Росії на територію України спричинило значне руйнування інфраструктури, масштабні втрати активів і людського капіталу, що, водночас, зумовило підвищення інтересу до інвестиційної діяльності як з боку міжнародних партнерів, так і з боку національного бізнесу. Для багатьох держав саме інвестиції є ключовим інструментом прискорення економічного зростання та наповнення бюджету. Україна також не є винятком у цьому контексті, особливо в нагальних умовах потреби відновлення економіки, структурної трансформації та забезпечення стійкого розвитку держави. Саме тому одним із пріоритетів економічної політики

держави є формування інвестиційної привабливості України загалом та окремих її галузей.

Інвестиції є важливою рушійною силою ефективного функціонування та розвитку вітчизняної економіки, в тому числі підприємницької діяльності. Саме доступність інвестицій, їх вартість на ринку обумовлює підприємницьку активність, сприяє нарощенню потенціалу та розширенню можливостей для створення доданої вартості, підвищення конкурентоспроможності. Вони виконують функцію перерозподілу фінансових ресурсів між суб'єктами господарювання та галузями економіки [1].

Інвестиції – багатогранне економіко-правове явище, яке трактується щонайменше у двох основних площинах: як процес (вкладення ресурсів з метою отримання ефекту) і як актив (майнові, інтелектуальні чи фінансові цінності, які беруть участь в економічному обороті). Тобто інвестиції – це цілеспрямоване коротко- або довгострокове вкладення фінансових, матеріальних, інтелектуальних та інших ресурсів у підприємницьку, господарську чи соціально значущу діяльність з метою отримання прибутку, приросту капіталу, досягнення соціального, екологічного або іншого стратегічного ефекту, що супроводжується процесами трансформації активів та підвищенням ефективності використання ресурсів в умовах ризику та невизначеності.

Дослідження динаміки іноземного інвестування в Україну протягом 2013–2024 рр. дозволяє констатувати про значні коливання через зростання геополітичної напруги. Зокрема, у 2014 р. та 2019 р. спостерігаються пікові негативні показники (від'ємні значення, що пов'язано у першому – з анексією АР Крим, окупацією частини Донецької та Луганської областей, а у другому – з наслідками пандемії COVID-19) обсягів прямих іноземних інвестицій значно скорочувались, а також значне зниження у 2022 р., що спричинено повномасштабним вторгненням РФ. Починаючи з 2016 року, обсяги інвестицій поступово зростали, досягнувши піку у 2021 році (6687 млн дол.), також поступове зростання інвестиційної активності продовжилось у 2023–2024 рр. (рис. 1) [2].

Важливим пріоритетом для України, в умовах структурної перебудови економіки та пошуку напрямів створення доданої вартості є стимулювання інвестицій у глибоку переробку. Тому найбільша увага щодо частки інвестицій (як зовнішніх, так і внутрішніх) зосереджується у такі сектори, як переробка сільськогосподарської продукції, виробництво будівельних матеріалів, логістика, декарбонізація та «зелені» технології, транспортне машинобудування й ІТ-галузь. Даний сегмент інвестиційної діяльності поступово трансформується із традиційно маргінального напрямку у

стратегічно значущий інструмент підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

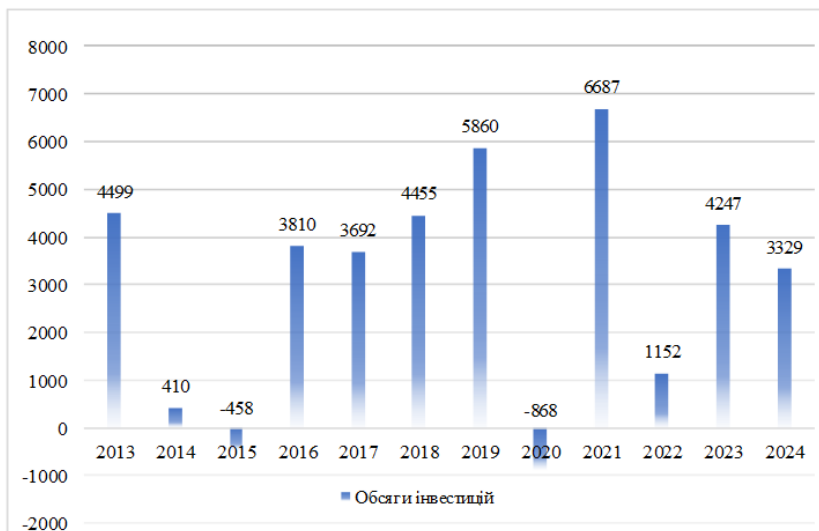

Рис. 1. Обсяги прямих іноземних інвестицій за 2013–2024 рр. в Україну [2]

Останні тенденції в Україні демонструють поступове зростання зацікавленості інвесторів у переробних проєктах, орієнтованих на високий ступінь переробки сировини. Зокрема, у сфері агропромислового комплексу фіксується реалізація масштабних інвестиційних ініціатив, спрямованих на переробку сільськогосподарської продукції (сої, зернових культур тощо). Це дозволяє створювати кінцевий продукт із вищою доданою вартістю, що не лише зменшує залежність від експорту сировини, а й сприяє підвищенню прибутковості суб'єктів господарювання.

Одним із дієвих чинників активізації інвестицій у глибоку переробку є запровадження державної підтримки, яка охоплює як фіскальні інструменти (зокрема пільги на імпорт обладнання), так і пряме фінансування у формі часткової компенсації капітальних витрат. Крім того, дієвими є інструменти доступного кредитування та цільових грантів для суб'єктів малого й середнього бізнесу в цій сфері.

Позитивні зрушення у регуляторному середовищі, підтримка стратегічних інвестпроєктів, а також спрямування на формування повноцінних виробничих ланцюгів перетворюють галузь глибокої переробки на перспективну зону інвестування, що може стати драйвером економічного зростання та регіонального розвитку. У цьому контексті, зростає потреба в розробці науково обґрунтованих механізмів підтримки інвестиційної

привабливості підприємств, які впроваджують інноваційні моделі переробки сировини.

Формування привабливого інвестиційного середовища є пріоритетним завданням державної економічної політики, адже інвестиції слугують каталізатором структурної перебудови, інноваційного оновлення та подолання соціально-економічних проблем у складних умовах воєнного часу. У цьому напрямі, з огляду на високі ризики, пов'язані з військовими діями, Україна спільно з Багатостороннім агентством з гарантування інвестицій (MIGA) у вересні 2022 року започаткувала «Програму гарантій відновлення України». Програма передбачає страхування інвестицій від воєнних ризиків, що має на меті зменшення рівня інвестиційної невизначеності та підвищення довіри з боку потенційних інвесторів. Подібні інструменти ефективно функціонують у таких розвинених країнах, як Японія, Німеччина, Велика Британія, Франція, Канада та Австралія [3]. Впровадження таких механізмів дозволяє підвищити рівень довіри до України, стимулює залучення інвестицій та сприяє розвитку пріоритетних секторів економіки.

Інституційна підтримка, спрямована на забезпечення стабільності інвестиційного середовища, дозволяє Україні зберігати активність у сфері залучення інвестицій. Вона також сприяє спрямуванню коштів у пріоритетні галузі, що мають високу додану вартість та потенціал довгострокового розвитку.

Таким чином, інвестиції відіграють ключову роль у стабілізації економіки України, відновленні виробничих потужностей та створенні основи для сталого розвитку в умовах воєнного стану. Орієнтація на сучасні технології, зелений розвиток та інновації має стати одним із головних напрямків у стратегії економічного зростання. Попри виклики, Україна демонструє поступове покращення інвестиційного клімату та спроможність адаптуватися до нових умов, що є підґрунтям для подальшого залучення інвестицій та відновлення економіки на новому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Карпенко А. В. Управління інвестиціями як важлива складова розвитку підприємницької діяльності / А. В. Карпенко, Н. В. Намлієва // Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки. – 2022. – № 4 (67). – С. 29–40

2. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. МІНФІН. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення 25.03.2025)

3. Тофан І.М. Проблематика залучення інвестицій та їх податкового супроводу в Україні. Український економічний часопис. – 2023. – Вип. 1. – Режим доступу: [file:///C:/Users/%D0%9D%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8F/Downloads/11%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9D%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8F/Downloads/11%20(1).pdf) (дата звернення 25.03.2025)